

ÚVOD

Kolikrát jsme již ztratili příležitost k práci s duší, protože jsme skočili přímo ke konečnému řešení, aniž bychom si dali pauzu a ‚vychutnali‘ tajemství.

THOMAS MOORE: KNIHA O DUŠI

Sbírka lidových písní, kterou máte před sebou, vznikala v průběhu dvaceti let. Pro svou pedagogickou a později také hudebně-terapeutickou práci s „nezpěváky“ a hudebními amatéry jsem hledala vhodný materiál, zpěvný, krásný a snadný. Našla jsem ho ve sbírce Sušilově, Bartošově, Erbenově, Bartókové a dalších. Nalezla jsem však mnohem víc. V melodiích a textech písní jsem objevila svět opravdových, krystalicky čistých pocitů ztvárněných často výsostně uměleckým způsobem. Našla jsem písničky, které okouzlují na první poslech a otvírají cestu do krajin vlastní duše.

Písně tohoto zpěvníku neexistují jen samy o sobě jako umělecká díla. Jsou to formy zaznívání lidského života v jeho nejrůznějších projevech a dimenzích. Tato sbírka si neklade za cíl vyložit a uspořádat písňový materiál v tradičních souvislostech. Nezkoumá skutečné zasažení písně do koloběhu života našich předků. Její příslušnost k určitému druhu práce nebo části obřadu je pro dnešní interpretaci písně pouze doplňující informací.¹

Dnes žijeme jinak než naši předkové, kteří si tyto písně skládali a zpívali. Většinou už neznáme tvrdou dřinu na poli a v lese, každo-

denní starost o vodu a oheň, o dobytek, nevyrábíme si vlastní oděv ani léčiva. Nemáme tak častou a přirozenou zkušenost se smrtí a rozením lidí i zvířat, nežijeme celý svůj život srostlí s jedním místem. Přesto na sebe můžeme tyto písně nechat působit, protože nám navozují **obecně platné** pocity a prožitky v jejich hloubce a komplexnosti. Radost, smutek, okouzlení, zlost a další emoce zažíváme stejně jako naši předkové. V písních tohoto sborníku jsou tyto pocity ztvárněny s jakousi přímou čistotou a opravdovostí, bez matoucího sentimentu.

Sbírka je nabídkou pro všechny, kdo se setkávají s běžnými radostmi a starostmi života. Užitečná může být zejména těm, kdo touží obohatit svoje prožívání o obrazy, myšlenky a tvary ukryté v melodiích a textech zde předložených písní. Zpěv odpovídající písně může pomoci tišit smutek, vhodně nasměrovat a vyjádřit zlost, zpracovat a proměnit tíhu, znásobit a zharmozovat radost.

Pokud chcete rovnou začít zpívat a seznamovat se s nabídnutými písněmi po svém, můžete pokračovat na str. 23, kde začínají notové záznamy jednotlivých písní. Komentáře k nim vám snad napoví, jak pro sebe a pro druhé

¹ Tyto informace nechť laskavý čtenář hledá v bohaté folkloristické a etnomuzikologické literatuře.

Tasení meče nemusí nutně znamenat boj. Může být rovněž znamením radostné rozhodnosti.

ROBERT BLY: ŽELEZNÝ JAN

PÍSNĚ TÉTO KAPITOLY POMÁHAJÍ SPOJIT SE S TOU MUŽSKOU SILOU, KTERÁ JE NAD VĚCÍ, HRAVÁ A BUJARÁ. Je to síla bez úsilí, zdravá, se smyslem pro humor, s jistou úlevnou samozřejmostí, která vyrovnává tu zodpovědnou, ustaranou a někdy velmi smutnou či rozhněvanou část duše. Silné mužské písně, které posilují hrdost a kompetenci do každodenních bojů nebo umožňují hlubší ponor do středu vlastní bytosti, jsou obsaženy v Písních stromů (**Zasadil sem čerešenku**), Písních zlosti (**Nebudem dobrý**), Písních smutku (**Keď ja pojdem**) a Písních cesty (**Stupaj, stupaj**).

Muži, kteří si skládali a zpívali takové písně, trpěli možná hmotným nedostatkem a asi umírali sedřením v mladším věku než dnešní muži. Nestrádali ale oddělením vlastní síly od hlubokých pocitů smutku a bolesti. Ty dvě kvality se v nich mohly plasticky prolínat a doplňovat, aniž by redukovaly jedna druhou, jak je zřejmé právě z jejich písní. Cítit a projevovat bolest nebylo zahanbující nebo neslušné (jak to můžeme zažívat dnes). V písních a tanečním pohybu se jejich hluboké pocity mohly projevit důstojným, srozumitelným a zároveň také mocným a hojivým způsobem. Naši pradědové a jejich otcové v nejrůznějších podobách zažívali mužské společenství. Nejen v hospodě, ale také při práci, zábavě, při obřadech během celého roku žili muži společně a nespojovalo je jen přátelství či sympatie, ale pouhý fakt příslušnosti k mužskému pokolení, který bylo třeba zvýrazňovat a oslavovat obřady a písněmi.

Všechny písně této skupiny by vás měly narovnat, zvednout vám hrudník, uvolnit ramena, pevně a pohodlně opřít do nohou. Tak, aby šlo dobře stát. Aby si bylo možné s lehkostí nadhodit ranec starostí a povinností na rameni a jít pevným krokem.

Muži zpívající tyto písně společně mohou hmatat ostatní spoluzpěváky sluchem, opírat se o sebe svými hlasy, vzájemně se posilovat a potvrzovat své mužství. Znít-li společně jen mužské hlasy, vzniká jedinečná kvalita barevné blízkosti a zároveň rozmanitosti hlasů. Při zpěvu se lze současně vytahovat a podporovat ostatní spoluzpěváky. Vzájemná podpora mužských hlasů může dostat podobu pevného sloupu, nabíječícího, strmicího k nebi. Anebo jinou.

Pokud tyto písně zpívají ženy, mají příležitost ochutnat svou mužskou stránku, zažít opačnou polaritu.

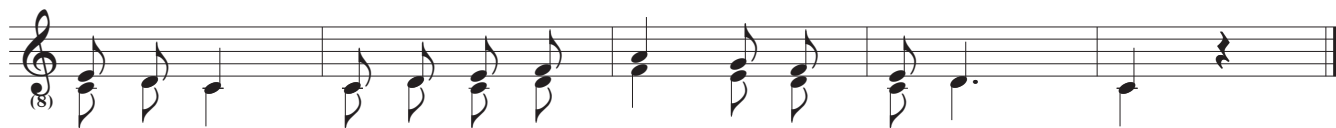
Haj, dubečku zelený

z Horňácka
Miškeřík 192

1
2

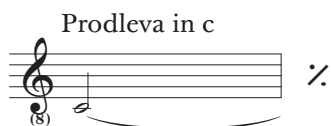

1. Haj, du-be-čku ze-le-ný, ze-le-ný, mně je dob-ře

bez že-ny, mně je dob-ře bez že-ny, bez že-ny.

Prodleva in c

2. A mně lepší bez muža, bez muža,
|: su červená jak ruža, :| jak ruža.

Upřímná první sloka. Kolik radosti je v opakovaných zvoláních, kolik pevnosti může být v mužském zpěvu! Píseň skáče a tančí, zároveň je ale svým vystavením nad prodlevou pevně ukotvena. Bujarost lépe pocítíme, když ji dobře vyslovíme ústy i tělem.

Druhá sloka patří ženám a je překvapivě tak ženská, kolik mužnosti je v první sloce, ačkoli melodie písně zůstává stejná, mění se pouze text.

Lze zpívat i jen: 1–2, 1–prodleva c.

OBSAH

<i>Úvod</i>	5
<i>Píseň</i>	6
<i>Píseň jako nádoba na emoce</i>	8
<i>Čas v lidových písních</i>	9
<i>Píseň vytváří společenství – unisono a vícehlas</i>	13
<i>Souznění v týmu – ansámblové zpívání</i>	18
<i>Hlas a zpěv</i>	19
<i>Rozvržení zpěvníku</i>	20
<i>Notový zápis a jazyk</i>	21
<i>Použité znaky a zkratky</i>	22
<i>Písně smutku</i>	23
<i>Písně cesty</i>	55
<i>Písně stromů</i>	65
<i>Písně zlosti</i>	73
<i>Obřadné písně</i>	87
<i>Kolíbačky</i>	99
<i>Písně společné zábavy a pospolitosti</i>	109
<i>Písně dívčí touhy a ženské rozvernosti</i>	123
<i>Písně mužské lehkosti a furiantství</i>	151
<i>Rozhovory mezi muži a ženami</i>	167
<i>Balady</i>	179
<i>Seznam použitých sbírek a hudebních nosičů</i>	203
<i>Rejstřík písní</i>	204